

Inger Fröman
046-3595739
Inger.froman@lund.se

Socialnämnden

Remissvar gällande slutbetänkandet Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:69)

Dnr SO 2019/0061

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 9 mars 2017 att ge i uppdrag åt en särskild utredare att undersöka om det finns behov av åtgärder i syfte att säkerställa ett starkt skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv.

Den 29 juni 2017 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv för utredningen, innebärande att utredningen även skulle analysera och ta ställning till den internationella dimensionen av tvångsäktenskap och könsstympning. I utredningsuppdraget har även ingått att vid behov lämna förslag till författningsändringar.

Socialnämnden är i huvudsak positiv till utredningens förslag vilka stärker rättsläget för barn och höjer straffvärdet för brott med hedersmotiv. Förslaget om ett införa en ändring i Lag om vård av unga (LVU) gällande utreseförbud kan medföra vissa svårigheter att hantera för socialnämnden.

Beslutsunderlag

Slutbetänkande av Utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv (SOU 2018:69)

Socialförvaltningens tjänsteskrivelse den 25 mars 2019 (denna skrivelse).

Barnets bästa

Betänkandet har beaktat barnkonventionens artiklar och satt barnets bästa i främsta rummet.

Ärendet

Utredningen har kommit fram till följande huvudpunkter:

- En straffbestämmelse om barnäktenskap bör införas
- En särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv bör införas

- I skyddande syfte bör ett utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas införas

Vidare ges i slutbetänkandet utredningens bedömningar avseende myndigheternas samverkan, arbetsmetoder och ansvarsområden.

Den första punkten om att kriminalisera barnnåtkenskap innebär att utredningen anser att det finns fog för att införa ett särskilt barnnåtkenskapsbrott. Redan idag är tvångsåtkenskap samt vilseledande till tvångsåtkenskapsresa straffbart. Men flera omständigheter anses motivera införandet av ett särskilt barnnåtkenskapsbrott, inte minst genom de bevisvårigheter som visats sig föreligga i dessa ärenden.

Socialnämnden delar uppfattningen att en tydligare kriminalisering av barnnåtkenskap är bra och kan verka avhållande på den som överväger att medverka till ett barnnåtkenskap. Att straffa den som förmår eller tillåter barnet att ingå äktenskap är ett tydligt besked från lagstiftaren om att barnnåtkenskap inte tolereras.

Genom den andra punkten, att införa en särskild straffskärpningsgrund för hedersmotiv, markeras det allmännas ståndpunkt att sådan brottslighet aldrig kan accepteras.

Socialnämnden instämmer i utredningens uppfattning att straffvärdet för brott som begås i hederns namn ska höjas. De enskilda offren för hedersrelaterad brottslighet är hårt drabbade.

Som tredje huvudpunkt i utredningen föreslås att ett utreseförbud införs för barn som riskerar att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas. Förslaget utmynnar i en förändring av Lag om vård av unga (LVU).

Ett utreseförbud enligt förslaget, ska som huvudregel meddelas av förvaltningsrätt efter ansökan av socialnämnd. Socialnämnden bör i brådskande fall kunna besluta om ett tillfälligt utreseförbud, vilket därefter ska underställas förvaltningsrättens prövning inom en viss tid. Ett sådant beslut bör gälla omedelbart. Om förvaltningsrätten fastställer eller meddelar ett beslut om tillfälligt utreseförbud, ska socialnämnden kort tid därefter ansöka om ett utreseförbud. Förbudet ska gälla tillsvidare. En löpande skyldighet för socialnämnden att ompröva förutsättningarna för ett utreseförbud bör föreskrivas, tillsammans med en möjlighet att överklaga till förvaltningsrätt. På så sätt garanteras en fortlöpande möjlighet till domstolsprövning. Utreseförbudet bör upphöra i samband med att den unge fyller 18 år eftersom det endast är tänkt att avse barn. Med tanke på de stora risker som skulle kunna uppstå för det barn som avses skyddas föreslås att tillfälliga undantag från ett utreseförbud inte ska kunna meddelas (för t.ex. en viss resa som i och för sig framstår som angelägen). En sådan ordning är svår att förena med de ändringar av passreglerna som föreslås.

Bestämmelserna föreslås föras in i LVU även om villkoren för beredande av tvångsvård inte ska vara en förutsättning för meddelandet av ett utreseförbud. Utredarna anser att en fördel med att lägga bestämmelserna i LVU är att ordningen då kan knyta an till det regelverk och den ansvarsfördelning mellan socialnämnd och förvaltningsrätt som redan är etablerad. Ett utreseförbud kan också bidra till att vård enligt LVU går att anordna och verkställa eftersom det syftar till att säkerställa att det barn som är berört blir kvar i landet.

Vidare menar utredarna att mycket talar för att ett utreseförbud i syfte att skydda barn från att ingå äktenskap eller utsättas för könsstympling bör kunna meddelas redan om det finns *risk* för att barnet förs utomlands i sådana syften. Ett högre krav än så bör inte krävas. Ett utreseförbud bör medföra inskränkningar av möjligheten att erhålla och inneha pass. Utreseförbudet straffsanktioneras. En ny straffbestämmelse införs i LVU enligt vilken den som för ut ett barn ur Sverige i strid med ett utreseförbud eller tillfälligt utreseförbud, eller främjar att ett barn reser utomlands i strid med ett sådant förbud, ska dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Socialnämnden anser att grunden i utredningens resonemang om vikten av att kunna förhindra att barn under 18 år hindras från att resa i syfte att ingå barnäktenskap eller utsättas för könsstympling i högsta grad är angeläget och ser till barns bästa.

Det finns redan idag möjligheter i lagstiftningen att förhindra att barn förs utomlands för att ingå barnäktenskap eller könsstympas, vilket tillämpas i de fall där det finns påtaglig risk för barnet. Ett utreseförbud som kopplas till pågående vård enligt LVU kan göra vården säkrare eftersom det inte är ovanligt att barnet återvänder till sin ursprungsfamilj.

Socialnämnden delar därmed utredningens bedömning att det i de fall ett utreseförbud är aktuellt oftast även finnas förutsättningar för beredande av vård. Dock behöver det tas i beaktande att i de fall barnet är placerat i familjehem kan ett utreseförbud bli försvårande då inga andra resor utanför landet tillsammans med familjehemmet heller kan komma ifråga.

Att införa ett utreseförbud i LVU som inte är kopplat till ett vårdbehov utan där det finns en *risk* att föras utomlands kan komma att bli ett svårt läge för socialtjänsten att agera i. Ett beslut om utreseförbud kopplas till ett straffvärde för de som utövar tvånget eller påtryckningen. Beslutet ska omprövas var sjätte månad. Utredningen menar vidare att det krav som ska ställas på utredningen av ett utreseförbud är lägre än det som gäller vid beredande av vård enligt LVU eftersom risken inte behöver vara påtaglig. En *risk* för bortförande i de angivna syftena kan föreligga om det t.ex. finns vissa konkreta uppgifter som har lämnats av barnet själv eller av dennas familj, släkt eller bekanta. Även sådana uppgifter från det allmänna såsom förskola, skola, hälso- och sjukvård men även från frivilligorganisationer kan läggas till grund

för att det finns en risk för att barnet förs utomlands för att ingå äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse eller könsstympas.

Socialtjänsten får här ett uppdrag som inte har koppling till vård men förutsätts utreda huruvida risken för barnäktenskap eller könsstympning finns och kvarstår över tid eftersom beslutet gäller tills vidare. Syftet är barns skydd men utan koppling till vårdbehov finns risk för att åtgärden enbart blir repressiv vilket skiljer sig från socialtjänstens övriga verksamhet då andra tvångsåtgärder har en tydlig koppling till vårdbehov. Ett utredningsuppdrag enligt dessa premisser bedöms bli komplicerat att genomföra.

Beslutet om utreseförbud föreslås ska tas av förvaltningsrätt. Även här ser socialnämnden att det kan bli svårigheter för nämnden att i rätten föra i bevis om *risk* för bortförande då det inte är ovanligt att uppgifterna är vaga och ord står mot ord.

Socialförvaltningens förslag till beslut

att översända tjänsteskrivelse av den 25 mars 2019 som sitt yttrande till kommunkontoret

SOCIALFÖRVALTNINGEN

Annika Pettersson
socialdirektör

Inger Fröman
verksamhetschef

Beslut expedieras till:
Kommunkontoret
Akten